

Сучасна християнська педагогіка: нова серія видавництва «Дух і літера»

ОЛЕКСІЙ СІГОВ

14 ЛИСТОПАДА 2018

Сьогодні й не скажеш, чи то було наперед продумане рішення, чи раптове усвідомлення вже доконаного факту. Так чи інакше, кілька років тому видавництво «Дух і літера» стало на шлях нової й захопливої пригоди, почавши публікувати книжки, украй різні за тематикою, мовою й формою викладу, проте дивовижно схожі за головною інтуїцією – увагою до того, чим сьогодні є виховання.

City of Vancouver Archives

Ідеться про виховання в найширшому і, вочевидь, найважливішому для нашого часу значенні: не як набір поведінкових практик і світоглядних настанов, а як спосіб дбайливого, неквапного входження в реальність стосунків – зі світом, суспільством, власним покликанням. У цьому сенсі можна говорити про відкриття певного життєвого шляху, простування яким не зводиться до досягнення наперед заданих результатів, а розгортається як шлях надії протягом усього людського життя.

Зазвичай до такого погляду на виховання підштовхує зустріч із якимось фундаментальним питанням. Наприклад, як зберегти вірність народженому в серці бажанню краси та величі? Що значить навчати й бути учнем? Звідки приходять сили відмовитися від маски цинізму та байдужості до навколишнього світу? Як можна плекати надію на майбутнє? Ці й безліч інших питань потребують не так готових методологій, що пропонують розв'язання, як знаків, що повертають упевненість: у житті є місце для великої таїни, яка дарує йому сенс. Саме у світлі цієї таїни стає можливим позитивний погляд на все, з чого складена наша реальність: освіту, родину, роботу, суспільство, справи милосердя, дружбу, творчість.

Такі думки народжуються з досвіду справжніх зустрічей – із текстами, але передусім із живими

людьми. Дружба з видатними педагогами, серед яких Рафаель Альвіра, Сильвіо Каттаріна, Маргеріт Лена, Франко Нембріні й Олександр Філоненко, дала дивовижні плоди: нагоду запропонувати їхні книжки українському читачеві.

Маргеріт Лена, «Дух освіти» (2015)

Ця книжка – вступ до згаданої вище логіки виховання. Звертаючись до філософських і богословських аргументів, а також, що ще важливіше, живої виховної традиції, Маргеріт Лена пропонує бачення сучасної християнської педагогіки, яка не може бути ні спорудженням захисних мурів через страх і безсилля перед сучасним світом, ні нав'язливою, лінійною передачею знань і моральних цінностей. Замість цих двох крайнощів авторка пропонує практикувати виховання як входження в «рух надії, яка всіляко опирається нашому розрахунку, яка є настільки кумедно безсилою на тлі наших технічних здобутків». У чому суть? Перш за все, у відмові від того, щоб вважати освіту набором готових відповідей, які треба механічно перенести в голову учня. Освіта споріднена з творчістю: вона робить ставку не на конформізм, а на терплячу, сповнену любові формацію – формацію, у процесі якої вчитель обережно передає учневі паростки краси, правди й людяності. Така «логіка любові» сягає євангельської глибини освітнього жесту.

Рафаель Альвіра, «Место, куда возвращаются» (2015)

У центрі уваги Рафаеля Альвіри – родина як природний і первинний простір виховання, місце, де людина вперше дізнається про своє покликання до величі. Це також місце, яке згодом сприяє реалізації цього покликання. Чи сьогодні актуальний такий ствердний погляд на родину (адже подекуди здається, що сучасна культура буквально кричить про протилежне), чи це не спроба видати бажане за дійсне? Відповідь автора проста й цілковито раціональна: «Чиста духовна речовина родини, якою є велич духу, це ще й ключ, без якого ні економіка, ані політика, ані будь-що інше в суспільстві не зможе адекватно розвиватися». Велич того, що ми отримуємо в родині, розкривається в подвійній перспективі внутрішнього часу та внутрішнього простору людського життя, наділяючи домівкою (тобто надійною вихідною точкою) і завданням (тобто динамікою та сенсом): «Ці дві речі надають нашому існуванню насиченості, наповнюють його світлом і кольором і загалом роблять його щасливішим і насправді людським, гідним».

Франко Нембрини, «От отца к сыну» (2013)

Ключову тезу книжки можна висловити так: ми приходимо у світ із серцем, створеним для щастя. Справа виховання полягає в тому, щоб дати прорости цьому очікуванню, щоб у стосунках із іншою людиною відкрити, що життя – це добро, причому аж ніяк не абстрактне: воно позитивне, прекрасне насамперед для мене. «Якщо виховання – це введення в реальність, то виховувати означає поступово допомагати дитині задовольняти її бажання, усвідомлювати їх і перевіряти в житті». У центрі виховної пропозиції Нембрині – реабілітація фігури батька. Світу «без батьків, без вчителів, без вихователів», світу стерильної та позбавленої будь-якого орієнтиру свободи він протиставляє досвід зустрічі з красою, досвід справжнього, відповідального життя. У цьому сенсі фундаментальний виклик виховання полягає не в формації дітей та учнів, а в здатності батьків і вчителів бути авторитетом, який свідчить, що життя – це велика й важлива пригода, що воно варте того, щоб жити.

Франко Нембрини «Данте, поэт желания. Комментарии к “Божественной комедии”» (трилогія, 2014–2017)

У центрі тритомного коментаря Франко Нембрині до Дантової «Божественної комедії» – реабілітація бажання як визначального рушія виховання. Нембрині прочитує найвеличніший італійський твір як «історію людини, яка бачить, що її життя врятовано». Данте постає вчителем, свідком і супутником, який, подолавши шлях від пекла до райської зустрічі з коханою Беатріче, повертається, щоб запропонувати нам пройти тою самою дорогою, щоб розділити з нами розуміння й таїну життя у світлі динамічної реалізації бажання. Шлях, на який Данте закликає стати, – це не втеча в потойбічне, у фантазії. Суть його – подив перед реальністю, безумовна готовність прийняти її: «Ми говоримо про життя в цьому світі. Яке може бути пеклом, найчастіше виявляється чистилищем, проте іноді в нього вриваються фрагменти раю та краси, такі гармонійні, що виправдовують усе інше». Як навчитися не проходити повз такі райські миті – велика мудрість Данте, ключ до якої допомагає знайти Франко Нембрині.

Александр Филоненко, «Океан тайны» (запланована на грудень 2018, спільний проект видавництва «Дух і Літера» і ДантеЦентру)

Ця книжка заслуговує на особливу увагу принаймні тому, що написав її тутешній автор – людина, яка не лише надихається християнською традицією виховання, а й щодня розкриває її цінність в українському контексті. Цінність педагогіки здивування та благоговіння перед даром життя полягає не так у готовій виховній пропозиції, як в особливій інтонації, увазі до співрозмовника, до «простих речей» і до тієї великої таїни життя, перед якою й оповідач, і слухач (учитель і учень) виявляються безмежно малими. Проте ця малість не сковує, а навпаки, стає джерелом натхнення і вдячності. Своєрідний лейтмотив книжки – слова Ньютона: «Я не знаю, за кого мене має цей світ, але собі самому здаюся хлопчиком, який, граючись на морському узбережжі, час від часу радіє, що знайшов кілька гладших камінців і пістрявіших, ніж зазвичай, мушель, тим часом як величезний океан істини розкинувся перед моїм поглядом, зовсім не досліджений». «Як же різюче у нас різняться перші хвилини дня, – пише Філоненко, – адже я щоразу прокидаюся перед океаном нудьги, а ця людина... перед океаном таїни. І я захотів навчитися так прокидатися!» Результати цього «навчання» – у книжці, де історії великих наукових відкриттів і зустрічей з видатними постатями складаються в єдину мозаїку життя у світлі простої істини: кожна зустріч, сприйнята з увагою і трепетом, несе відбиток великої таїни.

Сильвіо Каттаріна, «Вогонь горить завжди» (запланована на грудень 2018)

Сильвіо Каттаріна описує виховний метод, який застосовують у терапевтичному центрі для наркозалежних підлітків «L'Imprevisto» («Непередбачуване»), однак насправді звертається до кожної людини, яка шукає свободи, сенсу та близькості. Головна думка парадоксальна: щоб звільнитися від руйнівної залежності і страху перед життям, який цю залежність породжує, варто утриматися від прагнення самодостатності й самоствердження, а натомість у спільноті відкривати щасливу й упевнену залежність кожного від чогось величозного, прекрасного, таємничого й безумовного благого до людини. Усвідомлюючи таку залежність – а точніше, належність – і прививаючи її вихованцям, працівники центру можуть вимагати від них, здавалося б, неможливого: позитивного, відповідального, зрілого ставлення до життя. Підлітки Сильвіо Каттаріни більше не тікають від болю й помилок минулого: вони здатні «обійняти» весь свій шлях, а головне – жити сьогоденням, бо ж «те, що змушує нас страждати, – не

минуле, а теперішнє». Ті, кого можна було б назвати безнадійними, із дивовижною силою «вогню, що горить завжди», свідчать про можливість такої висоти бажання й покликання, що в багатьох, хто їх зустрічає, виникає запитання: «Невже для того, щоб так жити, спочатку треба пережити наркозалежність?» Автор, однак, з любов'ю говорить не лише про підлітків: його увага звернена також на батьків, соціальних робітників, терапевтичну команду; він розмірковує про організацію праці, навчання, дозвілля й інші фактори шляху формації у спільноті. Книжка передусім цінна як свідчення про реальний, сучасний і дієвий виховний досвід.

Дон Карло Ньокки, «Педагогика невинной боли» (2016)

Питання, центральне для цієї книжки, визначальне і для сьогоденної України: що означає говорити про страждання в ситуації війни, де знаходити сили, щоб не відводити погляду від мук і потреб іншої людини? Відповідь на нього не може народжуватися з абстрактних міркувань; як жодне інше, воно потребує зіткнення з практикою, з життям. Саме тому для нас вкрай актуальний досвід дона Карло Ньоккі, священника, який після Першої світової війни присвятив себе служінню дітям, сиротам, інвалідам. За словами Олександра Філоненка, автора передмови, його свідчення «передає безцінний для нас досвід переображення трагедії війни в історію милосердя та пробачення». Наполягаючи на християнському розумінні страждання, Карло Ньоккі відмовляється зводити його до знаку покарання, яке сковує людину й лишає її на самоті з болем. Він говорить про те, що будь-яке страждання несе в собі таїну близькості до розіп'ятого Христа, а тому потребує виховання відкритості: «Людські страждання, єднаючись із Христом, утворюють із Ним одне ціле, містичного Христа, і тільки так можна отримати заслужений вінець і винагороду». Відмова зводити страждання до покарання чи будь-якої іншої оцінки має ще одне фундаментальне практичне значення: «Лікувати страждання – це не просто справа милосердя, це справа, причетна до спокути Христа». «Боротьба проти страждання – перш за все, страждання дітей – це те, що сприяє відродженню людства та знищенню прірви, яку породили первородний гріх і подальша нездатність людини до життя».

/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**